

Pinksteren, Paulus en passie

Column voor Knack, mei 2023 – niet gepubliceerd

Ignace Demaerel

Pinksteren is zonder twijfel het minst begrepen van alle christelijke feesten, terwijl de betekenis ervan nochtans van een 'nucleaire' orde is: het was alsof er 2000 jaar geleden in Jeruzalem een 'geestelijke atoombom' ontplofte – gecontroleerd zoals in een kerncentrale natuurlijk! - en een explosie van leven, geloof en liefde voortbracht. De arts Lukas beschrijft in zijn boek 'Handelingen van de apostelen' hoe twaalf bange en verwarde leerlingen van Jezus plots veranderden in onbevreesde en stoutmoedige getuigen die de wereld op haar kop zetten. De Heilige Geest kwam als een soort vuurtongen op hen neer en sindsdien kon niets of niemand hen nog tegenhouden - dreigementen, geselingen of gevangenis inclusief. En de prille kerk groeide van 120 naar 3000 op één dag, spoedig naar 5000... en bleef groeien tot 2,5 miljard vandaag: nog steeds de grootste beweging die ooit in de wereldgeschiedenis bestaan heeft.

Als dat de beginsituatie was, is het dan niet bevreemdend dat de westerse kerk vandaag dramatisch leegloopt en in snel tempo aan ledental en invloed verliest? *Has the Holy Spirit left the building?* Laten we niet vergeten dat de neergang van de kerk een typisch westers fenomeen is - vooral in 'het oude Europa' - en dat in andere continenten soms zelfs een steile groei te zien is. In onze zeer gesecculariseerde wereld wordt de kerk door buitenstaanders geassocieerd met 'saai en dood', maar het contrast kan niet groter zijn met die eerste fase vol vuur, enthousiasme en spectaculaire groeikracht. Wie zich bezorgd afvraagt wat de toekomst van het christendom nog is, moet zich dus bezinnen op wat 'Pinksteren' en de 'Heilige Geest' vandaag nog te betekenen hebben.

Dit wordt duidelijker als we eens kijken naar één van de 'pioniers van het eerste uur': Paulus was een wandelend voorbeeld van hoe de Heilige Geest een mens kan transformeren. Hoewel hij nooit één dag met Jezus rondgewandeld heeft zoals de andere twaalf apostelen, heeft hij in zijn eentje meer impact gehad op de huidige kerk dan zij. Paulus had een ongelooflijke levensloop: hij begon als joodse farizeeër, d.w.z. dat hij zeer streng werd opgevoed in alle joodse wetten, en hij was bezig binnen de religieuze hiërarchie een mooie carrière op te bouwen. Hij studeerde aan de voeten van Gamaliël, in die tijd één van toonaangevende rabbijnen, en zou het zeker ver geschopt hebben. In zijn ijver voor God streed hij tegen de vijanden van zijn geloof, en vervolgde meedogenloos de christenen als 'sektarische volgelingen van die valse profeet Jezus'. Tot hij, op weg naar Damascus, Jezus in een visioen tot hem hoorde spreken en hij geroepen werd als apostel voor de andere volken! Toen werd zijn leven totaal ondersteboven gekeerd, zelfs op dramatische manier: hoe enthousiaster hij nu over Jezus als dé Messias preekte, hoe heftiger hij nu zelf vervolgd werd door de joden. Hij heeft bijv. vijfmaal een 39-slagen-geseling ondergaan, zat vele malen - waarschijnlijk vele jaren - in een gevangenis, leed honger en kou, overleefde tweemaal een schipbreuk, maar verloor nooit de moed en het vuur van zijn geloof. Wat was zijn geheim, zijn drijfveer, zijn 'toverdrank' dan?

Blijkbaar had hij een extra dosis 'vuur van boven' over zich heen gekregen. Hoe begaafd en getalenteerd hij ook was, keer op keer betoogde hij dat niet hij dat allemaal deed, maar Gods Geest die in hem woonde. Hij vergeleek zichzelf met

een ordinaire aarden kruik die een gouden schat bevat. "Niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij" (Gal. 2:20): zijn beperkte, kleinschalige bronnen waren vervangen door 'brandstof van een hoger niveau' - zoals steenkool vervangen wordt door verrijkt uranium. Hij had met zijn menselijke geest de radio-golflengte gevonden van Gods Geest en 'contact gemaakt'. Hij had nu 'connectie' met de onbeperkte krachten van de bovennatuurlijke wereld, zoals vandaag iemand met een wifi-code toegang heeft tot ontelbare webpagina's.

Hoeveel voordelen en privileges hij van zijn vroegere leven ook verloren was - en al zijn familie en vrienden - , hij had geen seconde spijt, want in Jezus had hij, naar eigen zeggen, vele malen beter gevonden. Zijn oude leven als farizeeër leek vanuit zijn nieuwe openbaring zo droog: goedbedoelde, maar dode religie en starre rituelen die een mens niet kunnen bevrijden van zijn zonden. Hij had ontdekt dat niet de mens zich door eigen vrome inspanningen en offers moet redden, maar God-in-ons. Jezus zelf vergeleek de Geest met "stromen van levend water die uit je binnenste zullen vloeien" (Joh. 7:38): het nieuwe leven moet fris en verfrissend zijn, borrelend, sprankelend, teveel om voor jezelf te houden! Als een mens een gewillig kanaal of instrument is, kan God alle mogelijke wonderen doen door zijn vingers of via zijn mond.

Paulus was vol van deze Geest: hij leefde 200% voor die Jezus die hij in een visioen gezien had. Heel radicaal maar nooit fanatiek, want... liefde stond bij hem altijd bovenaan, zelfs voor vijanden en vervolgers. Van hem staan verhalen genoteerd dat hij een verlamde genas in Lystra en een dode jongeman opwekte in Troas. Toen hij in Lystra zelfs gestenigd werd en voor dood werd achtergelaten, stond hij even later weer op, rechtte zijn rug en ging gewoon de stad weer in. Toen hij na een schipbreuk op Malta gebeten werd door een adder, schudde hij het beest van zich af en werkte gewoon verder alsof er niets aan de hand was, tot verbazing van alle omstaanders. Als hij in Filippi in de gevangenis met zijn voeten in het blok zat, ging hij midden in de nacht - in plaats van een litanie van zelfbeklag - lofliederen tot God zingen. Zijn vreugde was niet te blussen.

Paulus schreef ook als geen ander over spirituele vrijheid: "waar de Geest van de Heer is, is vrijheid" (2 Kor. 3:17): geloof knecht een mens niet, maar verheft hem. Gelovigen zijn geen slaven van een veeleisende Baas, maar kinderen van een hemelse Vader, bestemd tot koningschap en glorie. Paulus was hier diep van doordrongen en beschreef het in de sterkste bewoordingen: als geloof je niet blij en vrij maakt, zit je op een zijspoor en dien je misschien een andere, verkleinde god. Religie kan heel zuiver en op hoog niveau beginnen, maar afzakken naar aardse patronen, vermengd raken met eigenbelang en geperverteerd: wanneer de Geest door het vlees vervangen wordt, zijn alle soorten misbruik mogelijk.

Paulus was een briljant theoloog, maar niet in een ivoren toren zoals de meeste academische theologen vandaag: hij stond dagelijks aan het front, 'met zijn voeten in de modder en de kogels om zijn oren'. Hij had een helder verstand, maar gelukkig ook een warm hart, een gepassioneerde persoonlijkheid. Hij sméét zich voor zijn discipelen, zou zijn leven voor hen geven zoals een echte vader, kon met hen wenen en bidden zoals een moeder. Hij kende zeer grote hoogten met hemelse visioenen, maar was ook open en eerlijk over zijn diepe dalen: "ik sterf elke dag" (1 Kor. 15:31). En hij zag dat zelfs niet als een nadeel, want "als ik zwak ben, ben ik machtig" (2 Kor. 12:10): dan zien mensen dat het God is die het in mij doet en niet ikzelf. In zijn uitzonderlijke eerlijkheid noemde

hij zichzelf "de ergste van alle zondaars" (1 Tim. 1:15) en "de geringste van alle heiligen" (Ef. 3:8) – een diepe nederigheid die het kenmerk is van ware heiligen.

Paulus was een geestelijke reus, een visionair, een zeer veelzijdig leider en pionier. Hij was een polyglot en vertrouwd met verschillende culturen, zeker de hellenistische. Zijn 13 brieven, meestal geschreven in gevangenissen, worden nog altijd geanalyseerd en becommentarieerd door de slimste koppen. Zijn quotes gaan de wereld rond. Maar naar eigen zeggen was de reden van zijn succes niet zijn eigen verdienste en talenten, maar goddelijk leven in en door hem: hij wou nooit de eer van een Ander stelen. Dit zelfinzicht is inderdaad nederig-makend, en tegelijk zeer bevrijdend.

Vandaag zou hij tegen alle christenen zeggen: alles wat God in mij gedaan heeft, kan Hij ook in jullie. Dezelfde Geest die Jezus uit de doden heeft opgewekt, leeft ook in zijn volgelingen (Rom. 8:11). De Heilige Geest is niet dood, oud geworden of verdampt. Zijn kracht is groter dan de Big Bang. Dat vuur van het begin is nog even reëel: het is misschien klein bij sommigen, smeulend bij anderen, maar de pinksterboodschap is: één vonk kan een bosbrand worden - ten leven natuurlijk.